स्टाण्डर्ड नाप र तौल ऐन, २०२५

(मिति २०७४ साल पुष मसान्तसम्म भएका संशोधन समेत मिलाइएको)

कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय

नेपाल सरकार

कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय

सिंहदरबार

नोटः यो ऐन केही नेपाल कानूनलाई संशोधन, एकीकरण, समायोजन र खारेज गर्ने ऐन, २०७४ बाट संवत् २०७५ भदौ १ बाट प्रारम्भ हुने गरी संशोधन भएकोमा सो संशोधन समावेश गरिएको छैन ।

स्टाण्डर्ड नाप र तौल ऐन, २०२५

लालमोहर र प्रकाशन मिति
२०२५।७।९

संशोधन गर्ने ऐन

१. स्टाण्डर्ड नाप र तौल (पहिलो संशोधन) ऐन, २०३३	२०३३।७।४
२. स्टाण्डर्ड नाप र तौल (दोस्रो संशोधन) ऐन, २०४२	२०४२।६।९
३. न्याय प्रशासन सुधार (चौथो संशोधन) ऐन, २०४३	२०४३।७।२४
४. स्टाण्डर्ड नाप र तौल (तेस्रो संशोधन) ऐन, २०४४	२०४४।६।९
५. स्टाण्डर्ड नाप र तौल (चौथो संशोधन) ऐन, २०४५	२०४५।७।१०
६. न्याय प्रशासन ऐन, २०४८	२०४८।२।१६

प्रमाणीकरण र प्रकाशन मिति

७. गणतन्त्र सुदृढीकरण तथा केही नेपाल कानून संशोधन गर्ने ऐन, २०६६◆	२०६६।१०।७

२०२५ सालको ऐन नं. १७

⏭.................

मेट्रिक पद्धतिमा आधारित नाप तौलको स्टाण्डर्ड कायम गरी
प्रचलनमा ल्याउने व्यवस्था गर्न बनेको ऐन

प्रस्तावना : नेपाल ⏭............ भरी मेट्रिक पद्धतिमा आधारित नाप र तौलको स्टाण्डर्ड कायम गरी प्रचलनमा ल्याउने व्यवस्था गर्न वाञ्छनीय भएकोले,

श्री ५ महाराजाधिराज महेन्द्र वीर विक्रम शाहदेवबाट राष्ट्रिय पञ्चायतको सल्लाह र सम्मतिले यो ऐन बनाइबक्सेकोछ ।

परिच्छेद-१

प्रारम्भिक

१. सक्षिप्त नाम, विस्तार र प्रारम्भ : (१) यस ऐनको नाम "स्टाण्डर्ड नाप र तौल ऐन, २०२५" रहेकोछ ।

(२) यो ऐन नेपाल ⏭............ भर लागू हुनेछ ।

(३) यो दफा तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ र अन्य दफाहरु नेपाल सरकारले नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशित गरी तोकिदिएको ठाउँमा तोकिदिएको मिति देखि तोकिदिएको कारोबार वा मालसामानको सम्बन्धमा प्रारम्भ हुनेछ ।♥

कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय

◆ यो ऐन संवत् २०६५ साल जेठ १५ गते देखि लागू भएको ।

⏭ गणतन्त्र सुदृढीकरण तथा केही नेपाल कानून संशोधन गर्ने ऐन, २०६६ द्वारा झिकिएको ।

♥ स्टाण्डर्ड नाप र तौल ऐन, २०२५ लागू हुने बारेको नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशित मिति:-

(१) २०२७।५।१५	(१०) २०३४।१।२०
(२) २०२८।३।१४	(११) २०३४।७।१५
(३) २०३०।३।१८	(१२) २०३४।११।९
(४) २०३१।५।३१	(१३) २०३६।१।१०

२. <u>परिभाषा</u> : विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा,-

(क) "किलोग्राम" भन्नाले नाप तौलको अन्तर्राष्ट्रिय व्यूरोमा रहेको नापतौलको प्रथम साधारण सम्मेलनले किलोग्रामको अन्तर्राष्ट्रिय प्रतिमूर्ति (प्रोटोटाइप) भनी घोषित गरेको प्लाटिनमइरिडिएमको ढ्याक (सिलिण्डर) को राशी (मास) सम्झनु पर्छ ।

(ख) ⬟ ....

(ग) "सामान्य वायुमण्डलीय चाप" भन्नाले प्रति वर्ग मिटर १०१३२५ न्यूटनको चाप सम्झनु पर्छ ।

<u>स्पष्टीकरण</u>: एक किलोग्रामको राशीलाई एक मिटर प्रति सेकेण्ड प्रति सेकेण्डको दरले गति बढाउने बल (फोर्स) लाई न्यूटन मानिन्छ ।

(घ) "व्यापारिक नाप वा तौल" भन्नाले वाणिज्य तथा व्यापारको कारोबारमा व्यवहार गरिने स्टाण्डर्ड नाप र तौललाई जनाउँछ ।

(ङ) "नाप्ने यन्त्र" भन्नाले तौलने यन्त्र बाहेक अरु जुनसुकै नाप्ने यन्त्रलाई सम्झनु पर्छ र यस शब्दले लम्बाई, क्षेत्रफल, आयतन वा ग्राहिता नाप्ने वा गन्ने यन्त्र समेतलाई जनाउँछ ।

(च) "तौलने यन्त्र" भन्नाले तौलने काममा व्यवहार गरिने सबै किसिमको तौलने यन्त्र र दुई पल्ला भएको तराजु र सो तराजुमा व्यवहार हुने ढक समेतलाई जनाउँछ ।

(छ) "मोहर बन्द प्याकेज" भन्नाले बिक्रीको समयमा त्यसभित्र रहेको बस्तुको कुनै नाप वा तौल नगरी बेच्ने अभिप्रायले राखिएको बन्दि पोको, शिशी, पीपा, टिन, व्यारल बाकस, भाँडो, थैलो, बोरा वा यस्तै अरु कुनै प्याक गरिएको चीजलाई सम्झनु पर्छ ।

(ज) "टाँचा" भन्नाले ढालेर खोपेर, कुँदेर, डामेर वा कुनै तरिकाले यथासम्भव नमेटिने गरी लगाईएको टाँचालाई सम्झनु पर्छ ।

(झ) "जाँच" भन्नाले नाप वा तौल वा नाप्ने वा तौलने यन्त्र जाँच्ने वा परिक्षण गर्ने कामलाई सम्झनु पर्छ र यो शब्दले पुन: जाँच गर्ने काम समेतलाई जनाउँछ ।

🕮(ञ) "नियन्त्रक" भन्नाले गुणस्तर तथा नाप तौल विभागको महानिर्देशक सम्झनु पर्छ ।

■(ट) "निरीक्षक" भन्नाले नेपाल सरकारले यो ऐनको प्रयोजनको लागि नियुक्त गरेको वा तोकिदिएको अधिकारीलाई सम्झनु पर्छ ।

कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय

---

(५) २०३१।७।२६	(१४) २०३६।९।९
(६) २०३२।१।१५	(१५) २०३६।११।७
(७) २०३२।१२।१६	(१६) २०३७।८।२३
(८) २०३३।४।४	(१७) २०३९।३।७
(९) २०३३।७।१६	(१८) २०४०।७।२१

⬟ पहिलो संशोधनद्वारा झिकिएको ।

🕮 दोस्रो संशोधनद्वारा संशोधित ।

■ मिति २०२७।११।१० को नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशित गरी तोकिदिएको ।

■(ट१) "नाप तौलको साधारण सभा" भन्नाले कन्भेन्सन डयू मिटर अन्तर्गत स्थापना भएको कन्फरेन्स जनरल डे प्वाइड्स ए मेजर्स सम्झनु पर्छ ।

■(ट२) "नाप तौलको अन्तर्राष्ट्रिय कार्यालय" भन्नाले कन्भेन्सन डयू अन्तर्गत स्थापना भएको ब्यूरो इण्टरनेशनल डे प्वाइड्स ए मेजर्स सम्झनु पर्छ ।

■(ट३) "कानूनी नाप तौल बिज्ञानको अन्तर्राष्ट्रिय संस्था" भन्नाले कन्भेन्सन इन्स्टिच्यूयण्ट यून अर्गनाइजेशन इण्टरनेशनल डे मेट्रोलोजी लिगल अर्न्तगत स्थापना भएको अर्गनाईजेशन इनटरनेशन डे मेट्रोलोजी सम्झनु पर्छ ।

(ठ) "तोकिएको" वा "तोकिए बमोजिमको" भन्नाले यो ऐन अन्तर्गत बनेको नियमहरुमा तोकिएको वा तोकिए बमोजिमको सम्झनु पर्छ ।

परिच्छेद-२

स्टाण्डर्ड नाप र तौल

■२क. नाप तौलको एकाईहरु : (१) नाप तौलका प्रत्येक ईकाइहरु मेट्रिक प्रणालीमा आधारित हुनेछन् ।

(२) उपदफा (१) को प्रयोजनको निमित्त,-

(क) नापतौलको साधारण सभाले सिफारिस गरेको अन्तर्राष्ट्रिय प्रणालीका ईकाइहरु, र

(ख) कानूनी नापतौल विज्ञानको अर्न्तराष्ट्रिय संस्थाले सिफारिस गर्ने अरु अतिरीक्त इकाईहरु, मेट्रिक प्रणालीका इकाईहरु हुनेछन् ।

✍३. मिटर : (१) मिटर लम्बाईको मूल इकाई हुनेछ ।

(२) "मिटर" भन्नाले प्रकाशले १/२९९७९२४५८ सेकेण्डको अवधिभित्र शून्य ठाउँ (भ्याकुम) मा तय गरेको दुरीलाई जनाउँछ ।

(३) नेपाल सरकारले मिटरको परिमाण (भ्यालु) निकाल्ने मिटरको एक राष्ट्रिय स्टाण्डर्ड बनाउन लगाउनेछ र सो स्टाण्डर्ड मिटरको अर्न्तराष्ट्रिय स्टाण्डर्ड अनुसार प्रमाणित गराउनेछ र त्यस्तो स्टाण्डर्ड नेपाल सरकारले तोकिदिएको ठाउँमा तोकिदिएको व्यक्तिको जिम्मामा रहनेछ ।

✍४. किलोग्राम : (१) किलोग्राम राशिको मूल ईकाइ हुनेछ ।

(२) नेपाल सरकारले किलोग्रामको परिमाण निकाल्ने किलोग्रामको एक राष्ट्रिय स्टाण्डर्ड बनाउन लगाउनेछ र सो स्टाण्डर्ड किलोग्रामको अन्तर्राष्ट्रिय प्रतिमूर्ति अनुसार वा अन्तर्राष्ट्रिय प्रतिमूर्ति अनुसार बनाइएको अन्य मुलुकको राष्ट्रिय प्रतिमूर्ति अनुसार प्रमाणित गराउनेछ । यस्तो स्टाण्डर्ड नेपाल सरकारले तोकिदिएको ठाउँमा तोकिदिएको व्यक्तिको जिम्मामा रहनेछ ।

(३) उपदफा (१) र दफा ८ख. मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि बहुमूल्य रत्नको लागि राशीको मूल इकाई एक किलोग्रामको पाँच हजार खण्डको एक खण्ड बराबरको एक क्यारेट हुनेछ ।

(४) कुनै स्थानमा तौलको स्टाण्डर्ड इकाई सो स्थानमा राशिको मूल ईकाइको तौल हुनेछ ।

■ पहिलो संशोधनद्वारा थप ।

✍ चौथो संशोधनद्वारा संशोधित ।

कानून न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय

५.	✍सेकेण्ड : ✍(१) सेकेण्ड समयको मूल इकाई हुनेछ ।

❖(२) सिजियम एच-१३३ परमाणुको भौतिक अवस्था (ग्राउण्ड स्टेट) को दुई अती मिहिन सतह (हाइपर फाइन लेवल) बीचको स्थितिको अन्तरमा हुने विकिरण (रेडिएशन) को ९१९२६३१७७० गुणा समयावधिलाई सम्झनु पर्छ ।

६.	✍एम्पिएर : ✍(१) एम्पिएर विद्युत धाराको मूल इकाई हुनेछ ।

(२) एक एम्पियर भन्नाले नगण्य वृत्ताकार अनुप्रस्थ खण्ड (नेगलिजिवल सर्कुलर क्रस सेक्सन) भएको तथा शून्य (भ्याकुम) मा एक मिटरको फासलामा रहेको असीमित लम्बाईको दुई समानान्तर सोझा सुचालक (कन्डक्टर) हरुमा एकानासको गतिले बगी ति सुचालकहरुको बीचमा प्रति मिटर २ X $१०^{-७}$ न्यूटन बल उत्पन्न गर्ने विद्युत धारालाई सम्झनु पर्छ ।

❖७. ✍केलभिन : ✍(१) केलभिन थर्मोडाइनामिक तापक्रमको मूल इकाई हुनेछ ।

(२) "केलभिन" भन्नाले थर्मोडाइनामिक तापक्रममा पानीको त्रिबिन्दु (ट्रिपल प्वाइण्ट अफ वाटर) को १/२७३.१६ लाई जनाउँछ ।

(३) केलभिन तापक्रमको अन्तर जनाउनेमा समेत प्रयोग गरिनेछ ।

(४) तापक्रमको अन्तर्राष्ट्रिय व्यवहारिक स्केलको सेल्सीयस डिग्री, जसको बराबर २७३.१५ केलभिन हुन्छ, केलभिन बराबर हुन्छ ।

(५) सेल्सीयस डिग्रीलाई तापक्रमको अन्तर जनाउनेमा समेत प्रयोग गर्न सकिनेछ ।

८.	✍क्याण्डेला : ✍(१) क्याण्डेला प्रकाश तिब्रताको मूल इकाई हुनेछ ।

❖(२) "क्याण्डेला" भन्नाले प्रत्येक वर्गमिटर १.१३२५ न्यूटन चापमा प्लाटिनम जम्ने तापक्रममा कृष्ण पिण्ड (ब्लाक बडी) को १/६००००० वर्गमिटर सतहको लम्ब दिशाको प्रकाश तिब्रता (लुमिनस इण्टेन्सिटी) लाई जनाउँछ ।

■८क. मोल : ✍(१) मोल बस्तुको परिमाणको मूल इकाई हुनेछ ।

(२) "मोल" भन्नाले कार्बोन १२ को ०.०१२ किलो ग्रामका जति परमाणु (एटम्) छन त्यतिकै मौलिक तत्वहरु (इलिमेण्टरी इन्टिटिज) भएको पद्वतिको परिमाणलाई जनाउँछ ।

स्पष्टीकरण : मोलको जब प्रयोग हुन्छ मौलिक तत्वहरु (इलिमेण्टरी इन्टिटिज) को राम्रो उल्लेख हुनुपर्छ र यो परमाणु, अणु विद्युतशक्तियुक्त परमाणु (आयन्स) इलेक्ट्रन, अरु कणहरु वा त्यस्तो तोकिएको कणको समूह हुन सक्छ ।

■८ख. नाप तौलका अरु इकाईहरु तोक्ने : (१) नाप तौलको साधारण सभा र कानूनी नाप तौल विज्ञानको अन्तर्राष्ट्रिय संस्थाले सिफारिस गरेको नाप तौलको मूल इकाईहरुसँग सम्बन्धित पूरक (सप्लिमेण्टरी) उदभूत (डिराइभ्ड) वा अरु इकाइहरु वा स्टाण्डर्ड प्रतिरुप वा परिभाषाहरु तोकिए बमोजिम हुनेछन् ।

स्पष्टीकरण : उदभूत इकाईहरु (डिराइभ्ड युनिटहरु) भन्नाले मूल वा पूरक इकाईबाट वा दुबै इकाईबाट निकालिएको इकाईलाई जनाउँछ ।

✍ चौथो संशोधनद्वारा संशोधित ।
❖ पहिलो संशोधनद्वारा संशोधित ।
■ पहिलो संशोधनद्वारा थप ।

(२) नापतौलको साधारण सभा वा कानूनी नाप तौल विज्ञानको अन्तर्राष्ट्रिय संस्थाले सिफारिस गरेको नाप वा तौलको इकाईहरुसँग सम्बन्धित अपवर्त्य (मल्टिपल्स) अपवर्त (सवमन्टिपल्स), प्राकृतिक स्थिर (फिजिकल कन्सटेण्ट) र अनुपात गुणक (रेशियो अफ को-इफिसेन्सी) तोकिए बमोजिम हुनेछन् ।

(३) नापतौलको साधारण सभा वा कानूनी नाप तौल विज्ञानको अन्तर्राष्ट्रिय संस्थाले सिफारिस गरे अनुसारको नाप र तौलको विशेष इकाईहरु नेपाल सरकारले नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशित गरी आवश्यक अवधिको लागि तोक्न सक्नेछ ।

■८ग. अन्तर्राष्ट्रिय इकाईहरु नेपाली अंकमा रहने : (१) गणनाको मूल इकाई अन्तर्राष्ट्रिय इकाईको आधारमा नेपाली अङ्कहरु हुनेछ ।

(२) प्रत्येक गणना दशमलव प्रणालीमा हुनेछ ।

(३) गणनाको दशमलव अपवर्त्य (मल्टिपल्स) र अपवर्त (सव मल्टिपल्स) तोकिएको संज्ञा तथा तरिका अनुसार लेखिनेछ ।

■८घ. स्टाण्डर्ड इकाईहरु : दफा ३, ४, ५, ६, ७, ८, र ८क. मा तोकिएको नाप वा तौलको मूल इकाईहरु र दफा ८ख अर्न्तगत तोकिए बमोजिमको पूरक तथा अरु इकाईहरु नाप वा तौलका स्टाण्डर्ड इकाईहरु हुनेछन् ।

☞९. ....

☞१०. ....

☞११. ....

☞१२. ....

☞१३. ....

१४. कुनै खास किसिमको नाप र तौल चलनमा राख्न दिन सकिने : नेपाल ⏭......... को कुनै ठाउँ वा कारोवार वा मालसामानको सम्बन्धमा यो ऐन लागू भए तापनि नेपाल सरकारले नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशित गरी बढीमा पाँच बर्षसम्म त्यस्तो ठाउँ वा कारोबार वा मालसामानको सम्बन्धमा स्टाण्डर्ड राशी र नापका अतिरिक्त सोही सूचनामा तोकिदिएको अरु कुनै नाप र तौलको प्रचलन जारी राख्न अनुमति दिन सक्नेछ ।

तर यो ऐन लागू हुनु भन्दा अगाडि तत्काल प्रचलनमा नरहेको कुनै नाप वा तौल प्रचलनमा ल्याउने गरी नेपाल सरकारले उपदफा (१) अन्तर्गत अनुमति दिन सक्ने छैन ।

१५. प्रचलित नाप र तौललाई स्टाण्डर्ड नाप र तौलमा परिणत गर्ने : (१) यो ऐन लागू हुनु भन्दा अगाडि प्रचलनमा रहेको नाप र तौलको परिमाणलाई स्टाण्डर्ड नाप वा तौलको रुपमा अनुसूचीमा उल्लेख गरिएका अनुपातिक दरमा परिणत गर्न सकिनेछ ।

(२) नेपाल सरकारले नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशित गरी उपदफा (१) मा उल्लेख गरिएका नाप तौल बाहेक अरु नाप वा तौलको परिमाणलाई स्टाण्डर्ड नाप वा तौलको रुपमा परिणत गर्ने अनुपातिक दर तोक्न सक्नेछ ।

कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय

■ पहिलो संशोधनद्वारा थप ।

☞ पहिलो संशोधनद्वारा खारेज ।

⏭ गणतन्त्र सुदृढीकरण तथा केही नेपाल कानून संशोधन गर्ने ऐन, २०६६ द्वारा झिकिएको ।

(३) कुनै ऐन वा ऐन अन्तर्गतको कुनै नियम आदेश वा सूचना वा कुनै करार वा लिखतमा उल्लेख गरिएको स्टाण्डर्ड राशी वा नाप बाहेक अरु कुनै नाप वा तौलको परिणाम अवस्था अनुसार अनुसूचीमा वा उपदफा (२) अर्न्तगत निकालिएको सूचनामा उल्लेख गरिएको अनुपातिक दरमा परिणत भएको मानिनेछ ।

(४) कुनै लेनदेन वा व्यवहारको सम्बन्धमा व्यक्त गरिएको कुनै नाप वा तौलको परिमाणलाई स्टाण्डर्ड राशी वा नापको रुपमा यस दफा अर्न्तगत परिणत गर्दा त्यस्तो लेनदेन वा व्यवहारको लागि तोकिए बमोजिमको हिसाबले गरिनेछ ।

१६. प्रमुख स्टाण्डर्ड : (१) नेपाल सरकारले 📖दफा ८घ. वा उल्लेख गरिएको स्टाण्डर्ड राशी वा नाप वा त्यसको अपवर्त्य वा अपवर्त अंश (मल्टिपल्स वा सव-मल्टिपल्स) को सेट बनाउन लगाउन सक्नेछ । त्यस्तो सेटलाई प्रमुख स्टाण्डर्ड भनिनेछ ।

(२) प्रमुख स्टाण्डर्ड तोकिएको वस्तु, डिजायन तथा विवरणको हुनेछ । त्यसलाई तोकिएको व्यक्ति वा अधिकारीले प्रमाणित गरी टाँचा लगाई तोकिएको ठाउँमा तोकिए बमोजिम राख्ने छ तथा तोकिए बमोजिमको प्रत्येक अवधिभित्र त्यसलाई राष्ट्रिय ✍स्टाण्डर्डसँग जाँची त्यसमा सो जाँचेको मिति सहितको निस्सा लगाउनु पर्छ ।

१७. माध्यमिक स्टाण्डर्ड : (१) कार्यकारी स्टाण्डर्ड ठीक बेठीक जाँच्नको लागि नेपाल सरकारले आवश्यकता अनुसार प्रमाणित स्टाण्डर्ड नाप र तौलको सेटहरु तयार गर्न लगाउन सक्नेछ । ती सेटहरुलाई माध्यामिक स्टाण्डर्ड भनिनेछ ।

(२) माध्यमिक स्टाण्डर्ड तोकिएको वस्तु डिजायन तथा विवरणको हुनेछ । त्यसलाई तोकिएको व्यक्ति वा अधिकारीले प्रमाणित गरी टाँचा लगाई तोकिएको ठाउँमा तोकिए बमोजिम राख्नेछ तथा तोकिए बमोजिमको प्रत्येक अवधिभित्र त्यसलाई प्रमुख स्टाण्डर्डसँग जाँची त्यसमा सो जाँचेको मिति सहितको निस्सा लगाउनेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम म्यादभित्र जाँच गरी टाँचा नलगाएको माध्यमिक स्टाण्डर्डको कानूनी मान्यता हुने छैन र यो ऐनको प्रयोजनको लागि प्रयोग गरिने छैन ।

१८. कार्यकारी स्टाण्डर्ड : (१) व्यापारिक नाप र तौल वा व्यापारिक प्रचलनमा ल्याईने नाप्ने र तौलने यन्त्र ठीक बेठीक जाँच्नको लागि नेपाल सरकारले आवश्यक सम्झे जति प्रमाणित नाप र तौलको सेटहरु र मूल्यवान धातु र जवाहिरातको निमित्त विशेष कार्यकारी नाप र तौलका सेटहरु बनाउन लगाउन सक्नेछ । ती सेटहरुलाई कार्यकारी स्टाण्डर्ड भनिनेछ ।

(२) कार्यकारी स्टाण्डर्ड तोकिएको वस्तु, डिजायन र विवरणको हुनेछ र त्यसमा तोकिएका व्यक्ति वा अधिकारीले तोकिएका तरिकाले प्रमाणित गरी टाँचा लगाई तोकिएको ठाउँमा तोकिए बमोजिम राख्नेछ तथा त्यसलाई तोकिए बमोजिम प्रत्येक अवधिभित्र माध्यमिक स्टाण्डर्डसँग जाँची त्यसमा सो जाँचेको मिति सहितको निस्सा लगाउनु पर्छ ।

तर मूल्यवान धातु र जवाहिरात सम्बन्धी बिशेष कार्यकारी स्टाण्डर्डको सेट प्रमुख स्टाण्डर्डसँग जाँचिनेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम म्यादभित्र जाँच गरी टाँचा नलगाईएको कार्यकारी स्टाण्डर्डको कानूनी मान्यता हुने छैन र यो ऐनको प्रयोजनको लागि प्रयोग गरिने छैन ।

📖 दोस्रो संशोधनद्वारा संशोधित ।

✍ चौथो संशोधनद्वारा संशोधित ।

१९. स्टाण्डर्ड नाप्ने र तौलने यन्त्र : (१) व्यापारिक नाप र तौल वा व्यापारिक प्रचलनमा ल्याईने नाप्ने र तौलने यन्त्र जाँच गर्न चाहिने नाप्ने र तौलने यन्त्र नेपाल सरकारले आवश्यकता अनुसार तयार गर्न लगाउनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमका नाप्ने र तौलने यन्त्र तोकिए बमोजिम जाँच गरी टाँचा लगाई तोकिएको तरिका र सङ्ख्यामा राखिनेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिमका नाप्ने र तौलने यन्त्रका सेट माध्यमिक वा कार्यकारी सेट राखिएको ठाउँमा राखिनेछ ।

२०. स्टाण्डर्ड नाप र तौल बाहेक अरु नाप र तौल प्रचलनमा ल्याउन नपाईने : (१) दफा १४ र २४ बमोजिम नेपाल सरकारले अन्यथा अनुमति दिएमा बाहेक प्रचलित कानूनमा वा प्रचलनमा जेसुकै भए तापनि यो ऐन लागू भएको तीन महिना पछि यो ऐन लागू भएको क्षेत्रभित्र वा यो ऐन लागू भएको कारोबार र मालसामानको सम्बन्धमा स्टाण्डर्ड नाप वा तौल बाहेक अरु किसिमको नाप वा तौलको व्यवहार गर्न वा त्यस्तो कुनै नाप वा तौलको इकाईद्वारा कुनै वस्तुको मूल्य किट्न वा परिमाण तोक्न हुँदैन ।

(२) कुनै किसिमको रीति, रिवाज, चलन वा व्यवहार अनुसार व्यापारको कुनै वस्तुको सम्बन्धमा गरिएको करार वा कारोबारमा कुनै व्यापारी वा बिक्रेता वा ग्राहकले नाप वा तौलले तौलने निश्चित गरेको परिमाण भन्दा घटी वा बढी माग्ने वा लिने वा माग्न लगाउने वा लिन लगाउने गरेको भए यो ऐन लागू भएको मिति देखि त्यस्तो रीति, रिवाज, चलन र व्यवहार निष्क्रिय भएको मानिनेछ ।

(३) उपदफा (१) को बर्खिलाप गरिएको काम कारोबारको कानूनी मान्यता हुने छैन ।

२१. खास कुरामा केवल नाप मात्र वा तौल मात्र प्रयोग गर्न निर्देश दिन सकिने : यो ऐन मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि नेपाल सरकारले नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशित गरी सोही सूचनामा तोकिएको मितिदेखि कुनै खास क्षेत्रभित्र कुनै खास व्यापार, लेनदेन वा करारका सम्बन्धमा खास खास शर्तहरुका अधीनमा रही नापेर वा तौलेर मात्र कारोबार गर्न निर्देश दिन सक्नेछ ।

परिच्छेद-३

नाप र तौलको जाँच र टाँचा लगाउने

२२. व्यापारिक नाप र तौलमा परिमाण र संज्ञा अङ्कित हुनु पर्ने : व्यापारिक नाप वा तौलमा नाप्ने नाप र तौलने तौलको संज्ञा र परिमाण स्पष्टरुपले अङ्कित भएको हुनु पर्छ र तोकिए बमोजिम जाँचको स्पष्ट छाप लगाईएको हुनु पर्छ ।

२३. टाँचा नलागेको व्यापारिक नाप र तौलको बिक्री वितरण वा प्रयोग गर्न निषेध : दफा २४ मा अन्यथा लेखिएकोमा बाहेक तोकिए बमोजिम जाँच नभएको र निरीक्षकद्वारा सो जाँचको टाँचा नलगाईएको कुनै पनि व्यापारिक नाप वा तौल वा नाप्ने वा तौलने यन्त्र बिक्री, वितरण वा व्यवहारमा ल्याईने छैन ।

२४. छुट दिने नेपाल सरकारको अधिकार : नेपाल सरकारले नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशित गरी देहाय बमोजिमको व्यवस्था गर्न सक्नेछ :-

(क) कुनै खास किसिमको कारोवारमा वा विदेशी मुलुकसँगको व्यापारमा मेट्रिक प्रणाली बाहेक अरु कुनै प्रणालीको नाप तौल वा नाप्ने तौलने यन्त्र जाँच नभएको भए तापनि प्रमाणितसम्म गरी प्रयोग गर्न दिने,

(ख) खास किसिमको नाप्ने वा तौलने यन्त्र जाँच भइसकेको अवस्थामा मात्र प्रयोगमा ल्याउन दिने, र

(ग) खास किसिमको नाप्ने वा तौलने यन्त्र जाँच गराउन नपर्ने ।

२५. नाप तौल वा नाप्ने तौलने यन्त्र प्रयोग गर्न अनुमतिपत्र लिनु पर्ने : व्यापारी तथा व्यवसायीले नाप तौल वा नाप्ने तौलने यन्त्र प्रयोग गर्न तोकिएको समयभित्र तोकिएको दस्तुर तिरी आफ्नो नाम दर्ता गराई 🕮निरीक्षकबाट अनुमतिपत्र लिनु पर्छ ।

✍२६. इजाजतपत्र नलिई गर्न नहुने : निरीक्षकबाट तोकिएको दस्तुर तिरेर तोकिए बमोजिम इजाजत प्राप्त नगरी कुनै व्यक्तिले आफ्नो व्यापारको सिलसिलामा व्यापारिक नाप वा तौल वा नाप्ने यन्त्र वा तौलने यन्त्र बनाउन, मर्मत गर्न, बिक्री गर्न वा तोकिएको नाप्ने वा तौलने सेवाको व्यवसाय गर्न हुँदैन ।

२७. मोहर बन्दी गरिएका प्याकेजमा नाप वा तौल अङ्कित हुनु पर्ने : मोहर बन्द प्याकेजमा रहेका बस्तुहरुको नाप वा तौल स्पष्ट उल्लेख गरी सो प्याकेजमा लेवल लगाएको हुनु पर्छ । यसरी लेवल नलगाईएको बस्तुको प्याकेज कसैले बेच्न, बेच्न लगाउन वा बेच्ने उद्देश्यले राख्न हुँदैन ।

तर साधारणतया नाप वा तौलद्वारा कारोवार वा बिक्री नगरिने बस्तुहरुको सम्बन्धमा यो दफा लागू हुने छैन ।

२८. निरीक्षकको काम कर्तव्य : (१) निरीक्षकले नियन्त्रकले तोकिदिएको क्षेत्र र समयमा नाप र तौल तथा नाप्ने र तौलने यन्त्र जाँच गर्नु पर्छ ।

(२) निरीक्षकले आफनो समक्ष जाँचको निमित्त ल्याइएका नाप वा तौल वा नाप्ने वा तौलने यन्त्र यो ऐन तथा यस ऐन अन्तर्गत बनेका नियमहरु बमोजिम जाँची ठीक देखिएमा तोकिएको दस्तुर लिई तोकिए बमोजिम जाँचको टाँचा लगाउनु पर्छ ।

(३) जाँच गरिनु पर्ने कुनै पनि नाप वा तौल वा नाप्ने वा तौलने यन्त्र जाँच नगरी राख्नु हुँदैन ।

(४) निरीक्षकले व्यापारिक नाप वा तौल वा नाप्ने वा तौलने यन्त्र वा त्यस्तो नाप वा तौल वा नाप्ने वा तौलने यन्त्रले बिक्री गरिएको वा दिएको वस्तुको नाप वा तौल वा त्यस्तो नाप वा तौल वा नाप्ने वा तौलने यन्त्र राखिएको कुनै पनि स्थानमा गई जाँच गर्न सक्नेछ ।

(५) निरीक्षकले कुनै व्यापरी वा निजले आफनो कामको निमित्त नियुक्ति गरेको कुनै व्यक्तिले प्रयोगमा ल्याएका वा त्यस्तो व्यापारी वा व्यक्तिसँग रहेको वा व्यापारको कामको लागि कुनै स्थानमा राखिएको नाप वा तौल वा नाप्ने वा तौलने यन्त्र र सो सम्बन्धी सबै लिखत पेश गर्न आदेश दिन सक्नेछ र त्यस्तो व्यापारी वा व्यक्तिले पनि सो आदेश बमोजिमको यन्त्र वा लिखत पेश गर्नु पर्छ ।

(६) निरीक्षकलाई नाप वा तौल वा नाप्ने वा तौलने यन्त्रको सम्बन्धमा कसैले यस ऐन अन्तर्गत कुनै कसूर गरेको वा गर्न लागेको छ भन्ने शङ्का लागेमा निजले त्यस्तो नाप वा तौल

🕮 दोस्रो संशोधनद्वारा संशोधित ।

✍ चौथो संशोधनद्वारा संशोधित ।

वा नाप्ने वा तौलने यन्त्र वा त्यस्तो नाप वा तौल वा नाप्ने वा तौलने यन्त्रले बिक्री गरेको वा दिएको वा दिन लागेको वस्तु र सम्बन्धित सबै लिखत आफ्नो कब्जामा लिन सक्नेछ ।

(७) निरीक्षकलाई कुनै पनि मोहर बन्द प्याकेजमा रहेको वस्तुको नाप वा तौल सो प्याकेजको लेबलमा उल्लिखित नाप वा तौल भन्दा कम छ भन्ने शङ्का लाग्ने कारण भएमा निजले त्यस्तो प्याकेजको मोहर तोडी प्याकेजमा रहेको वस्तुको नाप वा तौलको जाँच गर्न सक्नेछ ।

(८) निरीक्षकले उपदफा (७) बमोजिम जाँच्दा प्याकेजको वस्तुको नाप वा तौल ठीक नदेखिएमा प्याकेज र त्यसभित्र रहेको वस्तु आफ्नो कब्जामा लिन सक्नेछ र ठीक देखिएमा प्याकेजको उचित मूल्य सो प्याकेजको धनीलाई दिनेछ ।

✡२९. पुनरावेदन : यस ऐन बमोजिम निरीक्षकले गरेको निर्णय वा सजायको आदेश उपर पैंतीस दिन भित्र उच्च अदालतमा पुनरावेदन लाग्नेछ ।

परिच्छेद-४

सजाय

३०. सजाय : ❖(१) कसैले दफा २० को उपदफा (१), दफा २१, २३, २५, २६ वा २७ को बर्खिलाप कसैले कुनै काम गरेमा वा गर्न उद्योग गरेमा वा सो गर्न अरु कसैलाई दुरुत्साहन दिएमा वा यो ऐन अन्तर्गत निरीक्षकले आफ्नो कर्तव्य पालनको सिलसिलामा कुनै काम गर्दा त्यसमा बाधा पुऱ्याई दिएमा वा कुनै वस्तुको नाप वा तौलको आधारमा बिक्री वा कारोबार गर्दा जुन नाप वा तौलको परिमाणमा खरिद बिक्री वा कारोबार गरिएको हो सो नाप वा तौलले निश्चित गरेका परिमाण भन्दा घटी बढी गरी लिए लिन लगाए वा दिए दिलाएमा निजलाई निरीक्षकले ❐प्रत्येक कसूरमा बढीमा एक हजार रुपैयाँसम्म जरिबाना गर्न सक्नेछ ।

(२) ⬟................

(३) कसैले कुनै स्टाण्डर्ड नाप वा तौल नाप्ने वा तौलने यन्त्र जाली वा घटी बढी बनाए वा बनाउन लगाएमा वा त्यस्तो जालि वा घटी बढी नाप वा तौल वा तौलने यन्त्र जानी जानी सक्कली रुपमा व्यवहार गरेमा वा व्यवहार गर्ने उद्देश्यले राखेमा वा बिक्री गरे गराएमा वा यो ऐन वा यस ऐन अर्न्तगत बनेका नियमहरु बमोजिम स्टाण्डर्ड नाप वा तौल वा नाप्ने तौलने यन्त्र लागाउने छाप टाँचा जाली बनाएमा वा बनाउन लगाएमा वा राखेमा वा त्यस्तो नाप वा तौल वा नाप्ने वा तौलने यन्त्रको छाप बिगारी जाली टाँचा लगाएमा वा लगाउन लाएमा निजलाई बढीमा रु. १,०००।- एक हजार रुपैयाँसम्म जरिबाना वा एक वर्षसम्म कैद वा दुबै सजाय हुनेछ ।

(४) यो ऐन वा यस ऐन अर्न्तगत बनेको नियमहरुको प्रतिकूल निरीक्षकले जानाजानी नाप वा तौल वा नाप्ने वा तौलने यन्त्रमा टाँचा लगाएमा निजलाई बढीमा रु. १,०००।- एक हजार रुपैयाँसम्म जरिबाना वा ३ महिनासम्म कैद वा दुबै सजाय हुनेछ ।

कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय

✡ न्याय प्रशासन सुधार (चौथो संशोधन) ऐन, २०४३ द्वारा संशोधित ।

❖ पहिलो संशोधनद्वारा संशोधित ।

❐ दोस्रो संशोधनद्वारा थप ।

⬟ पहिलो संशोधनद्वारा झिकिएको ।

❐३०क. सरकारी बाँकी सरह असुल उपर गर्ने : (१) यो ऐन बमोजिम निरीक्षकले गरेको निर्णयबाट दाखिल गर्नु पर्ने जरिबाना त्यस्तो निर्णय भएको मितिले पैंतीस दिनभित्र सम्बन्धित कार्यालयमा दाखिल गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको म्याद भित्र जरिबानाको रकम दाखिल नगरेमा त्यस्तो रकम नेपाल सरकारले तोकेको कार्यालय वा अधिकारीले प्रचलित कानून बमोजिम सरकारी बाँकी सरह असुल उपर गरी लिनेछ ।

परिच्छेद-५

विविध

३१. टाँचा लगाईएको नाप तौल वा नाप्ने तौलने यन्त्रको कानूनी मान्यता : यो ऐन वा यस अर्न्तगत बनेका नियमहरु बमोजिम टाँचा लागेको नाप वा तौल वा नाप्ने वा तौलने यन्त्र ठीक छैन भनी अदालतबाट प्रमाणित नभएसम्म ठीक मानिनेछ ।

३२. संगठित संस्था वा फर्मले गरेको कसूरको दायित्व : (१) यो ऐन अर्न्तगतको कसूर कनै संगठित संस्था वा फर्मले गरेमा सो कसूर गरेको समयमा फर्मको हकमा सो फर्मको हिस्सेदार र संगठित संस्था भए सो संस्थाको सञ्चालन गर्ने मुख्य प्रशासकीय अधिकारी वा अधिकारीहरु कसूरदार ठहरी सजायको भागी हुनेछन् ।

तर त्यस्तो हिस्सेदार वा सञ्चालन गर्ने मुख्य प्रशासकीय अधिकारी वा अधिकारीहरुले त्यस्तो कसूर हुन नदिन सकभर प्रयास गरेको वा त्यस्तो कसूर गरेको थाहा नभएको भनी प्रमाणित गरेमा सजायको भागी हुने छैन ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कुनै संगठित संस्था वा फर्मले यो ऐन अन्तर्गतका कसूर गरेमा र त्यस्तो कसूर फर्मको हकमा सो फर्मको हिस्सेदार वा संगठित संस्था भए सो संस्थाको मुख्य प्रशासकीय अधिकारी वा अधिकारीहरुको स्वीकृति वा लापरवाहीले भएको भन्ने प्रमाणित भएमा त्यस्तो हिस्सेदार वा मुख्य प्रशासकीय अधिकारी वा अधिकारीहरुले कसूर गरेको मानी सजायको भागी हुनेछ ।

३३. असल नियतले काम गरेकोमा बचाउ : यो ऐन बमोजिम असल नियत लिई गरेको वा गर्न खोजको कुनै कामको सम्बन्धमा कुनै सरकारी कर्मचारी उपर मुद्दा चलाईने वा अन्य कुनै कानूनी कारबाही गरिने छैन ।

■३३क. मुद्दाको तहकिकात र दायरी : (१) दफा ३० को उपदफा (३) बमोजिम सजाय हुने कसूर सम्बन्धी मुद्दाको तहकिकात निरीक्षकले गर्नेछ र यस्तो तहकिकातको काम पुरा गरी निजले जिल्ला अदालतमा मुद्दा दायर गर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम मुद्दा तहकिकात र दायर गर्दा निरीक्षकले सरकारी वकिलको राय लिन सक्नेछ ।

३४. नेपाल सरकार वादी हुने : यस ऐन अर्न्तगतको मुद्दा नेपाल सरकार वादी भै चलाईनेछ ।

३५. अधिकार प्रत्यायोजन : नेपाल सरकारले यो ऐन वा यस ऐन अर्न्तगत बनेको नियमहरु बमोजिम प्राप्त सबै वा केही अधिकार नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशित गरी सोही सूचनामा तोकेको अधिकारीले प्रयोग गर्न पाउने गरी सुम्पन सक्नेछ ।

❐ दोस्रो संशोधनद्वारा थप ।

■ पहिलो संशोधनद्वारा थप ।

३६. <u>नियमहरु बनाउने अधिकार</u> : (१) यो ऐनको उद्देश्य कार्यान्वित गर्न नेपाल सरकारले नियमहरु बनाउन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) को सर्वसामान्यतामा प्रतिकूल प्रभाव नपर्ने गरी ती नियमहरुमा देहायका सबै वा केही कुराको व्यवस्था गर्न सकिनेछ :-

(क) प्रमुख स्टाण्डर्ड, माध्यमिक स्टाण्डर्ड र कार्यकारी स्टाण्डर्ड जाँच गर्ने कार्यविधि,
(ख) नाप्ने वा तौलने यन्त्र राख्न हुने सङ्ख्या, त्यसलाई जाँच्ने र त्यसमा टाँचा लगाउने तरिका र त्यस सम्बन्धमा अन्य आवश्यक कुराहरु,
(ग) व्यापारिक नाप वा तौल वा नाप्ने वा तौलने यन्त्र बनाउने निर्माताले त्यस्तो नाप तौल वा नाप्ने तौलने यन्त्रमा टाँचा लगाउने किसिम,
✍(घ) व्यापारिक नाप वा तौल वा नाप्ने यन्त्र वा तौलने यन्त्र बनाउने मर्मत गर्ने, बिक्री गर्ने वा नाप्ने वा तौलने सेवा प्रदान गर्ने व्यक्तिलाई ईजाजतपत्र दिंदा अपनाउनु पर्ने तरिका र ईजाजतपत्र पाउने व्यक्तिले पालन गर्नु पर्ने शर्त,
(ङ) नाप वा तौल वा नाप्ने वा तौलने यन्त्र जाँच गर्ने र त्यसमा टाँचा लगाउने अवधि र त्यसलाई रद्दी गर्ने अवस्था,
(च) नाप वा तौल वा नाप्ने वा तौलने यन्त्रको हिसाब किताब अभिलेख राख्ने र देखाउने तरिका,
(छ) व्यापारिक नाप वा तौलको नाप वा तौल र नाप्ने वा तौलने यन्त्रको घटी बढीको हद तोक्ने,
(ज) प्रमुख स्टाण्डर्ड, माध्यमिक स्टाण्डर्ड र कार्यकारी स्टाण्डर्डको नाप र तौलको घटी बढीको हद तोक्ने,
(झ) कुनै व्यापार वा कुनै व्यापारको किसिममा वस्तु बेच्दा मान्यता दिइने घटी बढीको हद तोक्ने,
(ञ) यो ऐन बमोजिम अनधिकृत नाप वा तौल वा नाप्ने वा तौलने यन्त्र जफत गर्ने, रोक्का गर्ने वा छुट दिने,
(ट) कुनै नाप वा तौललाई स्टाण्डर्ड राशी र नापको रुपमा परिणत गर्दा परिमाण व्यक्त गर्ने तरिका अपनाउने, र
(ठ) यो ऐनद्वारा तोक्नु पर्ने अरु विषयहरु ।

३७. <u>बचाउ</u> : यो ऐन र यस ऐन अर्न्तगत बनेको नियमहरुमा लेखिएका कुराहरुमा सोही बमोजिम र अन्य कुरामा प्रचलित नेपाल कानून बमोजिम हुनेछ ।

३८. <u>खारेज</u> : स्टाण्डर्ड नाप तौल ऐन, २०२० लाई खारेज गरिएको छ ।

कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय

✍ चौथो संशोधनद्वारा संशोधित ।

<u>दृष्टव्य</u> :- (१) बहुमुल्य रत्नहरुको खरिद बिक्रि लेनदेनको कारोबारमा बाहेक अन्य सबै कारोबार र मालसामानका सम्बन्धमा अरु दफा प्रारम्भ भई सकेका झापा, मोरङ, सुनसरी, सप्तरी, धनुषा, रौतहट, बारा, पर्सा, चितवन, मकवानपुर, काठमाडौं, पाटन, भक्तपुर, काभ्रे, कास्की, पाल्पा, रुपन्देही र बाँके जिल्लाहरुमा ऐनको दफा २क, ८क, ८ख, ८ग, ८घ, र दफा ३३क २०३४।२।१७ देखि प्रारम्भ । (नेपाल राजपत्र - २०३४।२।१७)

(२) केही नेपाल कानून संशोधन गर्ने ऐन, २०६३ द्वारा रुपान्तर भएका शब्दहरु :-
"श्री ५ को सरकार" को सट्टा "नेपाल सरकार" ।

(३) न्याय प्रशासन ऐन, २०७३ द्वारा रुपान्तर भएका शब्दहरु :-
"पुनरावेदन अदालत" को सट्टा "उच्च अदालत" ।

अनुसूची

दफा १५ सँग सम्बन्धित

तौलको स्टाण्डर्ड

१ ग्रेन	०.००००६४७९९	किलोग्राम
१ औंस	०.०२८३४९५	किलोग्राम
१ पौण्ड	००.४५३५९२४	किलोग्राम
१ हन्ड्रेडवेट	५०.८०२	किलोग्राम
१ टन	१०१६.०५	किलोग्राम
१ कम्पनी तोला	०.०११६६३८	किलोग्राम
१ मोहर तोला	०.०११०८०६	किलोग्राम
१ पाउ मोहर तोला	०.१९९४५०८	किलोग्राम
१ धार्नी	२.३९३४०९६	किलोग्राम
१ सेर (कम्पनी तोला)	०.९३३१०	किलोग्राम
१ मन	३७.३२४२	किलोग्राम

नापको स्टाण्डर्ड

१ इञ्च	०.०२५४	मिटर
१ फुट	०.३०४८	मिटर
१ गज	०.९१४४	मिटर
१ माइल	१६०९.३४४	मिटर
१ पाथी	४.५४५९६	लिटर

कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय